

SXEDIO.F69

28.6.1950: Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΜΑΚΑΡΙΟΣ Β ΠΕΘΑΙΝΕΙ
ΣΕ ΒΑΘΕΙΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ ΣΕ ΗΛΙΚΙΑ 80 ΧΡΟΝΩΝ

Ενώ δεν είχε ακόμη κοπάσει ο θόρυβος από τις δημοτικές εκλογές του **1949**, στις οποίες σάρωσε κυριολεκτικά η Δεξιά και ένας, ένας οι Δήμαρχοι της Αριστεράς την εγκατέλειπαν (Νικολόπουλος Μόρφου και Λύσος Σανταμάς Λάρνακας) ή έχαναν το πόστο τους (Κώστας Παρτασίδης Λεμεσού που φυλακίστηκε), πέθανε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Β, ο οποίος βρισκόταν σε βαθειά γεράματα (γεννήθηκε το **1870**).

Ετσι η Κύπρος θα ριχνόταν και πάλι σε μια νέα προεκλογική εκστρατεία στην οποία οι δυο παρατάξεις, Δεξιά και Αριστερά, θα έδιναν μια πολύ σκληρή μάχη με νέες αλληλοκατηγορίες που θα βάθαιναν περισσότερο τη διάσπαση τους υπό το φως δυο βασικών γεγονότων:

α). Των προσπαθειών για να υποχρεωθεί η ελληνική Κυβέρνηση να εγείρει το Κυπριακό στα διεθνή βήματα και ιδιαίτερα στα Ηνωμένα Έθνη, και

β). Των προσπαθειών για οργάνωση ένοπλης επαναστατικής δράσης εναντίον των βρετανών αν η Βρετανία δεν συναινούσε να παραχωρήσει την Κύπρο στην Ελλάδα.

Στο προσκέφαλο του Μακαρίου Β στις τελευταίες του στιγμές βρίσκονταν οι Μητροπολίτες Πάφου Κλεόπας και Κιτίου Μακάριος Κυρκώτης.

Ο τρίτος Μητροπολίτης, ο Κυρηναίος Κυπριανός, βρισκόταν στην Αθήνα κατευθυνόμενος προς το Λονδίνο και τα Ηνωμένα Έθνη για να επιδώσει τις δέλτους του ενωτικού δημοψηφίσματος της **15ης** Ιανουαρίου **1950**.

Στο πλευρό του Μακαρίου Β έτρεξαν από την πρώτη στιγμή οι γιατροί Ν. Γ. Ιακωβίδης, Θέμιστοκλής Δέρβης Ι. Σπυριδάκης και Θ. Τζιρκώτης που δεν μπορούσαν όμως να του προσφέρουν σχεδόν τίποτα. Τίποτα δεν μπόρεσε να του προσφέρει ούτε και ο

καθηγητής Βλαδίμηρος Μπένσης που έφθασε στις **26** Ιουνίου από την Αθήνα. Η κατάσταση του συνέχισε να επιδεινώνεται και από τα μεσάνυκτα της επομένης, οι γιατροί έχασαν κάθε ελπίδα να τον κρατήσουν στη ζωή.

Πριν πέσει σε κώμα ο Αρχιεπίσκοπος ζήτησε να συναντηθεί με τον Πολύκαρπο Ιωαννίδη που βρισκόταν τις φυλακές όπου εξέτιε ποινή φυλάκισης **18** μηνών για στασιαστικό δημοσίευμα. Οι αρχές ικανοποίησαν την τελευταία του επιθυμία και επέτρεψαν στον Πολύκαρπο Ιωαννίδη να μεταβεί με συνοδεία δεσμοφυλάκων στην Αρχιεπισκοπή.

Στις **7.55** το πρωί της **28ης** Ιουνίου ο Μακάριος εξέπνευσε. Σε λίγο οι καμπάνες των Εκκλησιών της πρωτεύουσας ανάγγελλαν τη θλιβερή είδηση σε όλο το λαό της πόλης.

Η σορός του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου τοποθετήθηκε σε ειδική καρέδρα που είχε τη μορφή πολυθρόνας η οποία ήταν καλυμμένη με την ελληνική σημαία.

Ο ίδιος ντυμένος με τα αρχιεπισκοπικά του άμφια και το μαύρο του καλυμμάχι μεταφέρθηκε από την Αρχιεπισκοπή στον καθεδρικό ναό καθισμένος στην πολυθρόνα, ενώ ο λαός έσπευδε να τον δει για τελευταία φορά και να του δώσει τον τελευταίο ασπασμό.

Ο Μακάριος θα κηδευόταν σύμφωνα με την παράδοση καθισμένος όπως και ο προκάτοχός του Λεόντιος και οι άλλοι Αρχιεπίσκοποι.

Η σορός του πάνω στην πολυθρόνα τοποθετήθηκε στο μέσο του ναού όπου τελέστηκε η νεκρώσιμη ακολουθία προϊσταμένου του Μητροπολίτη Πάφου Κλεόπα, πρώτου τη τάξει και τοποτηρητή τώρα του Αρχιεπισκοπικού θρόνου, συμπαραστατούμενου από το Μητροπολίτη Κιτίου Μακάριο και το Χωρεπίσκοπο Γεννάδιο.

Το Μακάριο Β αποχαιρέτισε εκ μέρους της Εκκλησίας ο Μητροπολίτης Κιτίου Μακάριος ο οποίος εξήρε την προσφορά του και υποσχέθηκε ότι θα ακολουθούσε τα ίχνη του αγώνα του και θα παρέμενε πιστες φύλακας της παρακαταθήκης του:

"Επεσε, Σεβασμιώτατοι εν Κυρίω αδελφοί, ευλαβείς του Υψίστου λειτουργοί και πενθηφόρε του Κυρίου, λαέ.

Επεσε το υψηλόν προπύργιον του Ορθοδόξου παρ' ημίν ελληνικού πληρώματος.

Επεσε την "μόρσιμον του θανάτου πτώσιν" ο σεπτός Πρωθιεράρχης και κλεινός ημών Εθνάρχης Μακάριος ο Β και τον μελανόν πέπλον της χηρείας περιβάλλεται και πάλιν η Εκκλησία του Αποστόλου Βαρνάβα, παραδίδουσα εις τον τάφον τον διάδοχον Εκείνου. Σύμπασα η Κύπρος οδυρομένη και στυγνάζουσα, κλαίει και θρηνεί ότι "Ηγούμενος μέγας πέπτωκεν εν τη ημέρα ταύτη, εν τω Ισραήλ και συνήχθη πας ο λαός του καλούσαι αυτό". Ναι, του ευσεβούς λαού τα πλήθη συνήχθησαν και συνωθούνται μέχρι των περάτων του θυσιαστηρίου και παρικυκλούντα το ιερόν και αιδέσιμον σκήνος θρηνολογούν "την πτώσιν του μεγάλου ηγουμένου, όστις υπήρξε της Κύπριδος Εκκλησίας ο εδραίος Αυτής στύλος και της δουλευούσης ελληνικής Μεγαλονήσου, ο εθνικός αυτής οπλίτης και πρωταγωνιστής.

Εκ της επικήρου ταύτης παροικίας απέρχεται προς την γύρω και ανέκλειπτον ζωήν και μεταβαίνει από τον κόπον εις τη ανάπαυσιν, από το πέλαγος και την τρικυμίαν εις τον γαλήνιον λιμένα. Αλλ' εις πέλαγος και τρικυμίαν εν χαλεπαίς στιγμαίς και πονηραίς ημέραις αφήνει εκκλησιαστική ολκάδα, ο δεξιός πηδαλιούχος και φόβω συνεχόμενον το πλήρωμα βοά "Κύριε σώσον ημάς απολλύμεθα".

Και υπέρ ποτέ σήμερον, μακαριστέ Πάτερ και Δέσποτα, ότε Εθναχική Πρεσβεία προ των πυλών των ισχυρών διεκδικεί πραγμάτων του Παγκυπρίου πόθου της εθνικής απολυτρώσεως, αναγκαιοτάτη ήτο η ύπαρξις ου μεθ' ημών. Διά τούτο και της ασθενείας σου η είδησις συνετάραξεν ημάς και του θανάτου σου άγγελμα εκ βαθέων συνεκλόνησε τας ψυχάς ημών και τας καρδιάς με δακρυρροούντας οφθαλμούς ατενίζομεν τώρα το σεπτόν σου σκήνος και επιθυμούμεν δίδοντες τον ύστατον ασπασμόν να αντλήσωμεν διά φοράν υστάτην δύναμιν και θάρρος προς την γαλήνιον μορφήν

σου πριν ή το στόμα χάινοντος τάφου την καλύψη.

Εις εμέ δε τον νεώτερον εν πνεύματι και υιόν σου έλαχεν ο σκληρός κλήρος κατά τη θλιβεράν ταύτην της εκφοράς σου ώραν εν συρροή τοσούτου πλήθους αποτελούντος ευλαβείας και ευγνωμοσύνης φόρον, να επιχειρήσω λόγον επικήδειον και σκιαγραφήσω των αρετών την λαμπηδόνα της αγλαώς περικοσμούσαν την θεσπεσίαν Κορυφήν σου. Αλλ' εάν, ως ορθώς ελέχθη "μάταιος έστιν ο λόγος όταν απή τα πράγματα" δύσκολος, λέγω έστιν ο λόγος και όταν παρή τα πράγματα. Σήμερον δε πάρεστι τα πράγματα, αλλ' άπεστι δι' εμέ δυστυχώς, ο λόγος. Και ιδού προ του μεγάλου Νεκρού ιλλιγγιώ και "ουκ επίσταμαι λαλείν".

Σύγγνωτέ μοι δε, αδελφοί μου εν κυρίω, αν η γλώσσα μου πεδούται υπό καρδίας αιμασσούσης και το πνεύμα μου θολούται και τρέμουσι τα χείλη μου, ώστε αντί λόγου αξίου φελλίσματα μόνον ακούσετε.

Εις το Βαπτιστού Προδρόμου το ομώνυμον χωρίον, το οποίον εναβρύνεται και ως εύανδρον καυχάται, διότι εγέννησεν εις την εκκλησίαν Ποιμενάρχας και εξέχοντας άλλους άνδρας, είδε το πρώτον φέγγος του ηλίου την 29 Απριλίου του 1870 ο κατά κόσμον τότε Μιχαήλ και νυν προκείμενος νεκρός Αρχιεπίσκοπος και Εθνάρχης ο Μακάριος Β. Ανατραφείς υπο γονέων ευσεβών εν νοουθεσία κυρίου εξ ηλικίας νεαράς "επεπόθησεν η ψυχή αυτού επί του Κυρίου τας αυλάς" και διάκονος χειροτονήθη υπό του αειδήμου Κυρίλλου του Β, επισκοπούντος τότε την κατά Κίτιον Εκκλησίαν. Φύσις φιλομαθής έφθασεν εις τη πόλην του Κωνσταντίνου Μαθητεύσας εις την Μεγάλην του γένους Σχολήν και τη θεολογική σχολή της Χάλκης.

Εκείθεν "ως έλαφος τη διψώσα επί τας πηγάς των υδάτων" έσπευσεν εις τας πηγάς της σοφίας και της γνώσεως, τας κλεινάς Αθήνας όπου την σπουδή των ιερών γραμμάτων επεράτωσεν. Επανελθών εις Κύπρον μετέβη ακολούθως επί τινα χρόνον εις Γενεύην και ακολούθως επί τινα χρόνον εις Γενεύην και ακολούθως εις Οξφόρδην. Εις την γενέτειραν επανακάμψας διωρίσθη εν Λάρνακι καθηγητής και Ιεροκήρυξ

αποδίδων ούτω τη γενετείρα τροφεία. Ανελθόντος εις τον αρχιεπισκοπικόν Θρόνον Κυρίλλου του Β προσελήφθη υπ' αυτού ως γραμματεύς της Ιεράς Συνόδου και Ιεροκήρυξ της Αρχιεπισκοπής ευδοκίμως εργασθείς. Αλλά και εις Αίγυπτον μεταβάς την Εκκλησίαν του Ευαγγελιστού Μάρκου υπηρέτησε και ευδοκίμως γενόμενος εις Πρεσβύτερον χειροτονήθη. Επρεπεν όμως ο λύχνος επι υψηλής λυχνίας να τεθή εις φωτισμόν της του Χριστού Παστάδος. Η ευρεία μόρφωσις του, ο ακέραιος χαρακτήρ, το ανεπίλητον του βίου ενωρίς εξετιμήθησαν. Ψήφω δε κλήρου και λαού και συνάρσει του τα πάντα επισκοπούντος Θεού και εν έτει **1917** προσεκλήθη εις τον επισκοπικόν Θρόνον Κυρηναίας τον οποίον επί τριακονταετίαν όλη ελάμπρυνεν και περίβλητον κατέστησεν. "Επελήψει με ο χρόνος διηγούμενον" τα όσα υπό ενθέου ζήλου κινούμενος ειργάσατο υπέρ του εμπιστευθέντος αυτώ ποιμνίου, Περί τούτων άλλως τε ευγνώπτως ομιλεί των νωπών πραγμάτων η γλώσσα και του ιστορικού ο κάλαμος πολλά έχει να αναγράψη. Εγινε της παιδείας το χορηγός και ο προστάτης της ελληνικής εκκλησιαστικής παραδόσεως ο ευλαβής και άγρυπνος φρουρός της Ορθοδόξου. Πίστεως ο ασίγητος διερνηνεύς νουθετιών και ελέγχων και τα πάντα ποιών εις προαγωγήν και καταρτισμόν των πιστών "γενόμενος τύπος του ποιμνίου εν λόγω, εν ανατροφή, εν πνεύματι, εν πίστει, εν αγνοία και πάση μακροθυμία". Την στιγμήν δε ταύτην επιχειρών να επαινέσω Αυτού τας αρετάς τούτο μόνον λέγω: Μακάριος επαινών, αρετήν επαινέσομαι. Και αρετήν επαινών Μακάριον επαινέσομαι.

Αλλ' ό,τι ιδιαιτέρας μνείας άξιον είναι η θερμή φιλοπατρία του. Υπό ταύτης ελαυνόμενος έτρεξεν εις τα πεδία των μαχών κατά τους βαλκανικούς πολέμους και με παράσημα ανδρείας η ελληνική πατρίς εκόσμησε τα στήθη του και ετίμησε την γενναίαν εις τους αγώνας εκείνους προσφοράν του, αι δε σελίδες της κυπριακής ιστορίας του τελευταίου ημίσεως αιώνος διά πολλών θα ασχολούνται με τους σθεναρούς αγώνας του από

Κυρηναίας Μακαρίου, όστις είπερ τις και άλλος ηγωνίσθη και εμόχθησε διά της κύπρου την εθνικήν αποκατάτασιν. Απτόητος αγωνιστής με τα φλογερά κηρύγματα του εκράτει αδούλωτον το φρόνημα του υπό ζυγόν δουλεύντος λαού και αναπεπταμένην πάντοτε τηΝ ενωτικήν σημαίαν, και των αγώνων του το τίμημα υπήρξε της εξορίας ο μαρτυρικός σταυρός, ότε επί δεκαπενταετίαν όλην παρέμεινε μακράν του προσφιλους ποιμνίου νοσταλγός της γενετείρας διά την οποίαν τοσοούτον ηγωνίσθη και τα πάνδεινα υπέμεινεν, ιδίως κατά την απαισίαν εκείνην εποχήν της ξενικής επί της Ελλάδος κατοχής.

Επέζησεν όμως του μαρτυρίου του μέχρις ότου το "νόστιμον ήμαρ" ήλθε, με άφατον χαράν εχαιρέτησε την επάνοδον του ο ευσεβής κυπριακός λαός, αλλά και προς Αυτόν μετ' εμπιστοσύνης απέβλεψεν όταν είδε κλυδωνιζομένην υπό παντοίων ανέμων και κυμάτων την εκκλησιαστικήν Ολκάδα και ως πρώτον ταύτης πλοηγόν επί το πηδάλιον εκάλεσεν. Από της Κυρηναίας τον θρόνον ανέβη ο κλητός και εκλεκτός του Κυρίου ποιμενάρχης εις το τηλέφατον ύψος της Αρχιεπισκοπής ταύτης σκοπιάς και εθναρχικής καθέδρας γενόμενος το ίνδαλμα του Κυπριακού λαού και ο εμπνευστής του εθνικού αγώνος, αναλώσας ούτω πάσας τας ημέρας της ζωής του εις την υπηρεσίαν της στρατευομένης εκκλησίας και της δούλης Πατρίδος μέχρις ότου χθες έκλεισε διά παντός τους οφθαλμούς χωρίς φεύ, να ίδη ανατέλλον της ελευθερίας το φέγγος διά να απαγγείλη ως ο ίδιος παρεκάλει τον θεόν, το του Πρεσβύτου Συμεών "Νυν απολύεις τον δούλον σου δέσποτα εν ειρήνη...". Ούτως ηθέλησεν ο δεσπότης της ζωής και του θανάτου και επίσκοπος των ψυχών ο κύριος ημών.

Και σε μεν, σεπτέ Ποιμινάχα και πολύαθλε στεφανίτα, αναπάυεσαι, ήδη εκ των κόπων και καμάτων σου, τον αγώνα τον καλόν ηγώνισαι, τον δρόμον τετέλεκας, την πίστιν τετήρηκας. Ιδού απόκειται σοι παρά κυρίου ο της δικαιοσύνης στέφανος, ημείς θα βαδίσωμεν τοις ίχνεσι σου, φύλακες της παρακαταθήκης την οποίαν εις ημάς παρέδωκας Πιστοί

εις την μνήμην σου θα συνεχίσωμεν τον καλόν αγώνα, έστω και αν συ ο Πρωταγωνιστής σωματικώς εξέλιπας.

Συ δε σκυθρωπέ λαέ της Κύπρου προς ουρανούς έπαρον σου τας χείρας και ύψωσον την διάνοιαν προς τον Μέγαν Επίσκοπον και κύριον ημών και δεήθητε αυτού ίνα τον μεταστάντια εν χώρα ζώντων δέξηται, της δε εκκλησιαστικής ταύτης, Ολκάδος Οιακοστρόφον, άξιον έτερον αναδείξη εις σωτηρίαν του χριστιανιατικού πληρώματος και της Εκκλησίας παραμύθιον".

Στη συνέχεια ο Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνας Γεννάδιος προέβη σε κατάθεση στεφάνων με σύντομη επίσης ομιλία:

"Πολύκλαυστε, Πνευματικέ Πατέρα.

Βαρυαλγείς οι εν Χριστώ αδελφοί σου, τα πνευματικά σου τέκνα, και ολόκληρος ο ευσεβής ελληνικός κυπριακός λαός παρικυκλούμεν το σεπτόν σκήνος σου έτοιμοι εν ψαλμοίς και ύμνοις και ωδαίς πνευματαϊκίς να προπέμψωμεν τούτο και παραδώσωμεν τούτο εις την μητέρα γην, ίνα ούτω πληρωθή και πει σε το γραφικόν λόγιον "γη ει και εις γην απελεύσει".

Πενθεί σήμερον στρατευομένη εκκλησία των Πρωτιεράρχην αυτής, τον δόκιμον εργάτην του αμπελώνος του Κυρίου, τον ακριβή των κανόνων και των παραδόσεων φύλακα, Πενθεί ο Ορθόδοξος ελληνικός χριστιανικός λαός τον πνευματικόν αυτού πατέρα, τον οδηγόν, τον πρόμαχον των εθνικών δικαίων και ακατάβλητον αγωνιστήν, τον εμπνευστήν αυτού εις κάθε μεγαλειώδη και ωραίαν επιδίωξιν. Πενθεί τέλος τον μέγαν και εις τας δυσκόλους ταύτας περιστάσεις πράγματι και αναντικατάστατον ηδαλιούχον του, το υψηλόν και πολύτιμον σύμβολον ιδέας και κατευθύνσεως αυτού.

Δεν παρήλθον εισέτι ειμή δύο έτη και εξ μήνες αφότου εκ του ιδίου τούτου ναού κλήρος και λαός ανεβιβάζομεν σε τον άξιον οιακοστρόφον και συνετόν κυβερνήτην εις τον περίδοxon τούτον θρόνον του Αποστόλου Βαρνάβα και όμως εις το βραχύ τούτο χρονικόν διάστημα της αρχιερατείας σου διά της σθεναράς πνοής σου ήρξατο η τοσούτον

ταλαιπωρηθείσα και κακουχηθείσα κυπριακή Εκκλησία να αναλαμβάνη, να προχωρή σταθερώς προς την πρόοδο και την ακμήν.

Ανθρωπίνως ημείς κρίνοντες θα ηθέλαμεν και θα ηυχόμεθα να παρατείνη ο Θεός τας ημέρας σου, διά να ολοκληρώσης το θρησκευτικόν και εθνικόν έργον, όπερ ανέλαβες και να ίδης εκπληρούμενον τον αιώνιον και βαθύν πόθον όλου μεν του ελληνικού Κυπριακού λαού, αλλ' ιδιαιτέρως της ευγενούς σου ψυχής το όνειρον.

Αλλως όμως έδοξε τω πανσόφω τα του κόσμου κυβερνώντι. Ηθέλησε να σε αναπαύση εκ των κόπων σου, να σε καλέση εις την χώραν, ένθα ουκ έστι πόνος, ου λύπη, ου στεναγμός. Είμεθα βέβαιοι ότι απέρχεσαι του κόσμου τούτου ευχαριστημένος, διότι αντί σου του παρερχομένου πατρός ημών εγεννήθησαν, οι υιοί σου, οίτινες στοιχούσι τοις βήμασι σου και εμπνέονται από τας αρχάς σου.

Και τώρα πλήρης ημερών απήλθες εις τη αιωνιότητα ίνα εκείθεν παρακαλής τον Κύριον υπέρ ευοδώσεις του μεγάλου εκκλησιαστικού και εθνικού μας έργου δυνάμεθα δικαίως να είπωμεν και διά σε ότι τον αγώνα τον καλόν ηγωνίσθη, τον δρόμον τετέλεκας, την πιστιν τετήρηκας...

Ημείς οι περιλειπόμενοι δεν θα σκληρύνωμεν εις την αίτησιν μας ως ο προφήτης Ελισσαίος παρά τον Ηλιού και να ζητήσωμεν διπλή την χάρην την εν σοι. Αφες εις ημάς μόνον την χαριτόβρυτον πατρικόν ευλογίαν ίνα και ημείς φανώμεν άξιοι και εμφορούμενοι με την ιδίαν δύναμιν του σου πνεύματος συνεχίσωμεν το τόσο καλώς αρξάμενον ιερόν και σωτήριον έργον σου.

Και τώρα προς ελαχίστην έμπρακτον εκδήλωσιν της προς σε αγάπης και εκτιμήσεως μας καταθέτομεν επί της σεπτής σορού σου στεφάνους η Ιερά Αρχιεπισκοπή, αι Μητροπόλεις Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας, αι εν Χριστώ αδελφοί Μητροπολίται Πάφου, Κιτίου και Κυρυνείας, η Κυβέρνησις Κύπρου, η Α. Εξοχότης, ο κυβερνητης και η ερίτιμος κυρία Ράϊτ, αι Μοναί και οι Ηγούμενοι οι δήμοι και οι δήμαρχοι της νήσου, τα σωματεία, αι οργανώσεις, ελληνικά

εκπαιδευτήρια και αι εφορείαι των, τα θρησκευτικά
ιδρύματα, τα ανά την Κύπρον αφοσιωμένα τέκνα σου και
ο μεν βαρείαν την καρδίαν καταθέτων την στιγμήν
ταύτην, διά τον οποίον υπήρξες πλέον ο πατήρ και
καθοδηγητής και ευεργέτης.